

Asia: VN/25636/2023

Väliaikainen poikkeaminen vesivoimalaitoksen lupamääräyksistä sähköjärjestelmän tasapainottamiseksi; työryhmän mietintö

Lausunnonantajan lausunto

1. Lausuntonne sähköjärjestelmän käyttövarmuutta turvaavia toimia koskevista ehdotuksista (18 luvun 5 a §)

Suomen Vesiensuojelun Keskusliitto ry:n lausunto

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi vesilain ja Energiavirastosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta – väliaikainen poikkeaminen vesivoimalaitoksen lupamääräyksistä sähköjärjestelmän tasapainottamiseksi

1. Yleistä

Suomen Vesiensuojelun Keskusliitto ry (SVKL) kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa. Keskusliitto pitää sähköjärjestelmän käyttövarmuuden turvaamista yhteiskunnallisesti tärkeänä tavoitteena. Sähköjärjestelmän häiriötilanteisiin varautuminen ei kuitenkaan saa johtaa siihen, että vesienhoidon, kalatalouden, luonnon monimuotoisuuden ja vesistöjen virkistyskäytön kannalta keskeisiä lupamääräyksiä voidaan kiertää liian väljin perustein.

Keskusliitto katsoo, ettei työryhmän esitystä tule viedä eteenpäin nykyisessä muodossaan. Jatkovalmistelussa on vahvistettava merkittävästi sääntelyn viimesijaisuutta, vesiputedirektiivin heikentämiskiellon noudattamista, vaikutusten ennakoarviointia, kalataloudellista suojaa, viranomaisvastuiden selkeyttä sekä poikkeaman käytön jälkikäteistä valvontaa.

Keskusliitto yhtyy pääosin Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestön (SVK) täydentävässä lausumassa ja Suomen Luonnonsuojeluliiton eriävässä mielipiteessä esitettyihin huoliin. SVK korostaa, että lupapoikkeaman käyttö tulee rajata vain todelliseen sähköpulan uhkaan tilanteessa, jossa markkinoilta saatava sähkö, tehoreservit ja varavoima eivät riitä, eikä käyttöönotto saa perustua liiketaloudelliseen voitontavoitteluun. Luonnonsuojeluliitto puolestaan katsoo, että

työryhmän toimeksianto on ollut liian kapea, koska siinä on keskitytty yhden tuotantomuodon eli vesivoiman lupapapoiikkeuksiin ilman riittävää vaihtoehtoisten keinojen arviointia.

Keskusliitto pitää välttämättömänä, että nyt käsiteltävän säädösvalmistelun yhteydessä arvioidaan myös määräaikaisten vesilain mukaisten lupien jatkamista koskeva yleisempi ongelma. Määräaikaista vesilupaa ei tule tulkita tosiasiallisesti jatkuvaksi luvaksi siten, että sen jatkaminen muodostuu hallinnolliseksi muodollisuudeksi ilman ajantasaisista vesienhoidollista, ekologista, kalataloudellista ja luonnonsuojeluoikeudellista arviointia.

Värnån eli Värnumin voimalaitosta koskeva Vaasan hallinto-oikeuden päätös 12.11.2025 havainnollistaa tätä ongelmaa. Asiassa aluehallintovirasto oli myöntänyt Esse Elektro-Kraft Ab luvan voimalaitoksen pysyttämiseen Ähtävänjoessa vuosiksi 2024–2053. Kyse oli siten käytännössä 30 vuoden mittaisesta uudesta määräaikaisesta luvasta. Hallinto-oikeus pysytti luvan olennaisilta osin voimassa ja teki siihen vain rajattuja muutoksia, vaikka asiassa oli tuotu esiin Ähtävänjoen merkittäviä vesiensuojelullisia, kalataloudellisia ja luonnonsuojelullisia arvoja.

Ähtävänjoki on vesiensuojelun näkökulmasta erityisen merkittävä vesistö. Päätöksessä todetaan, että joki kuuluu Natura 2000 -verkostoon ja että sen suojeluperusteisiin kuuluvat sauikko ja jokihelmisimpukka. Päätöksessä tunnustetaan myös, että jokihelmisimpukkakanta on heikentynyt muun muassa katkenneiden vaellusyhteyksien vuoksi ja että jokihelmisimpukan lisääntyminen on riippuvainen lohi- tai taimenkannasta. Lisäksi Ähtävänjoen ekologinen tila on vesienhoitosuunnitelmassa luokiteltu tyydyttäväksi, ja vesienhoidon toimenpideohjelmassa on esitetty kalojen vaelluksen selvittämistä, suunnittelemista ja toteuttamista Värnumin voimalaitospadon ohitse.

Keskusliiton näkemyksen mukaan tällaisessa tilanteessa määräaikaisen luvan jatkamisen lähtökohdaksi tulisi olla ajantasainen arvio siitä, miten luvan jatkaminen vaikuttaa vesimuodostuman tilatavoitteiden saavuttamiseen, vaelluskalojen elinolosuhteisiin, jokihelmisimpukan suojeluun, Natura-arvoihin, joen ekologiseen toimivuuteen ja vesistön virkistyskäyttöön. Arvioinnin ei tulisi rajoittua siihen, muuttuuko toiminta suhteessa nykyiseen padottuun ja vaellusesteiden katkaisemaan tilanteeseen. Vesipuidedirektiivin ja vesienhoitolain tavoitteiden kannalta olennaista on myös se, estääkö luvan jatkaminen vesimuodostuman hyvän tilan tai hyvän saavutettavissa olevan ekologisen potentiaalinsa saavuttamista.

Värnån päätöksessä hallinto-oikeus katsoi, että koska kyse on olemassa olevan vesivoimapadon luvan uusimisesta, hankkeen vaikutuksia arvioidaan nykytilanteeseen verrattuna eikä vesivoimapadon rakentamista edeltävään tilanteeseen verrattuna. Vesiensuojelun näkökulmasta tällainen arviointitapa on ongelmallinen, jos nykytilanne on jo valmiiksi ekologisesti heikentynyt aikaisemman vesitaloushankkeen seurauksena. Jos luvan jatkamisen vaikutuksia arvioidaan vain suhteessa jo heikentyneeseen nykytilaan, vaarana on, että vanhat vaellusesteet, puutteelliset ympäristövirtaamat ja vesistön ekologista toimintaa heikentävät rakenteet vakiinnutetaan aina uudelleen ilman, että lupajärjestelmä tosiasiasa ohjaa vesien tilan parantamiseen.

Keskusliitto katsoo, että tämä osoittaa tarpeen täsmentää lainsäädäntöä. Määräaikaisen vesilain mukaisen luvan jatkamisen vähimmäisedellytyksenä tulee olla ajantasainen ja riittävän kattava vaikutusarviointi. Arvioinnin tulee kattaa ainakin vaikutukset vesimuodostuman ekologiseen ja kemialliseen tilaan, kalastoon ja vaelluskalojen elinolosuhteisiin, jokihelmisimpukan ja muiden suojeltujen lajien suojelutasoon, Natura 2000 -alueen suojeluarvoihin, pohjaeläimistöön, rantavyöhykkeen luontoon, virtaamaolosuhteisiin, ympäristövirtaamaan sekä vesistön virkistyskäyttöön.

Lisäksi määräaikaisen luvan jatkamisen yhteydessä tulee arvioida, ovatko vanhat kalatalousvelvoitteet edelleen riittäviä. Pelkkä istutusvelvoite ei välttämättä vastaa nykyistä kalataloudellista ja ekologista vaatimustasoa, jos vesistön keskeinen ongelma liittyy vaellusyhteyksien katkeamiseen ja luontaisen lisääntymisen estymiseen. Värnån tapauksessa kalatievelvoite jäi edelleen ehdolliseksi, vaikka päätöksessä tunnistettiin Ähtävänjoen Natura-arvot, jokihelmisimpukan riippuvuus lohikaloista ja vesienhoidon toimenpideohjelman mukainen tarve selvittää ja toteuttaa kalojen vaellus Värnumin padon ohitse. Tämä osoittaa, että nykyinen lupakäytäntö ei välttämättä riittävästi varmista vesipuidedirektiivin, luonnonsuojelulain ja kalataloudellisten tavoitteiden toteutumista.

Keskusliitto esittää, että nyt käsiteltävässä ja valmistelussa kuultavana olevassa säädösvalmistelussa todetaan nimenomaisesti, ettei määräaikaista vesilupaa tule käsitellä jatkuvana oikeutena. Kun määräaikainen lupa päättyy, uuden luvan tai luvan jatkon edellytykset on arvioitava nykyisen lainsäädännön, ajantasaisen vesienhoitosuunnittelun, luonnonsuojelutiedon ja kalataloudellisen tiedon perusteella. Luvan jatkaminen ei saa estää vesienhoidon tilatavoitteiden saavuttamista eikä ylläpitää sellaista tilannetta, jossa vesistön ekologinen toimivuus jää pysyvästi puutteelliseksi.

2. Keskusliiton yleinen vesiensuojelullinen lähtökohta

Suomen Vesiensuojelun Keskusliitto edustaa alueellisia vesiensuojeluyhdistyksiä suhteessa valtionvaltaan ja muihin julkisiin yhteisöihin. Liiton verkkosivuilla korostetaan, että vesienhoidon tavoitteiden saavuttaminen edellyttää paikallista, konkreettista ja tehokasta toimintaa, ja alueellisten vesiensuojeluyhdistysten työ on parantanut vesien tilaa Suomessa jo vuosikymmenten ajan.

Keskusliiton aiemmissa lausunnoissa on johdonmukaisesti painotettu vesien tilan turvaamista, vaelluskalojen elinolosuhteiden parantamista ja vesivoiman aiheuttamien haittojen vähentämistä. Vesilain tarkistamista koskevassa lausunnossaan Keskusliitto on katsonut, että tavoitteena tulisi ensisijaisesti olla vesistön palauttaminen alkuperäiseen tilaansa ja että kalatalousvelvoite, kalatie, ohitusuoma tai muu tekninen ratkaisu on vähintään vesistön tilaa parantava minimimenettely. Lisäksi Keskusliitto on vesipuidedirektiiviä koskevassa kannanotossaan korostanut, ettei vesiensuojelun tasoa tule heikentää kiertotalouden tai lupamenettelyjen sujuvoittamisen nimissä ja että heikentämiskiellon säilyttäminen on keskeistä vesiturvallisuuden kannalta.

Nyt käsiteltävässä esityksessä on kyse sääntelystä, joka voisi käytännössä sallia vesivoimalaitosten juoksutusta ja vedenkorkeutta koskevista lupamääräyksistä poikkeamisen. Kyse ei ole teknisestä muutoksesta, vaan vesistöjen käyttöä, kalataloutta, luonnon monimuotoisuutta, virkistyskäyttöä ja vesialueiden omistajien oikeuksia koskevasta merkittävästä periaatteellisesta ratkaisusta.

Tällä on suora yhteys nyt käsiteltävään lupapoiikkeamamekanismiin. Jos poikkeamista vesivoimalaitoksen lupamääräyksistä arvioidaan sellaisen luvan pohjalta, jonka ajantasaisuutta, vesipuidedirektiivin mukaisuutta ja kalataloudellista riittävyttä ei ole varmistettu, poikkeamamenettely voi käytännössä vahvistaa vanhentuneisiin lupiin perustuvaa vesistöjen käyttöä. Keskusliitto katsoo, että poikkeamamenettelyn ulkopuolelle tulee rajata sellaiset vesivoimalaitokset ja säännöstelyhankkeet, joiden lupien ajantasaisuutta, vesienhoidon tilatavoitteiden mukaisuutta, Natura-vaikutuksia ja kalataloudellisia vaikutuksia ei ole arvioitu riittävällä tavalla.

3. Poikkeamisen tulee olla aidosti viimesijainen ja tarkkarajainen keino

Keskusliitto katsoo, että mahdollinen lupapoiikkeama voidaan hyväksyä vain, jos se sidotaan nimenomaisesti sähköjärjestelmän konkreettiseen, viranomaisen toteamaan käyttövarmuuden vaarantumiseen. Poikkeaman perusteeksi ei saa riittää sähkön korkea hinta, hintavaihtelu, vesivoiman tuotannon optimointi, reservimarkkinoiden kannattavuus tai muu kaupallinen peruste.

Lakiin tulee kirjata yksiselitteisesti, että poiikkeamaa voidaan käyttää vasta, kun kaikki muut sähköjärjestelmän käyttövarmuuden kannalta käytettävissä olevat keinot on arvioitu ja todettu riittämättömiksi. Näitä ovat ainakin markkinaehtoiset tasehallintaresurssit, tehoreservit, varavoima, kysyntäjousto, kulutuksen vähentämistoimet sekä muut nopeasti kehittyvät tuotanto- ja varastointiratkaisut. SVK on perustellusti edellyttänyt myös muiden tuotanto- ja varastointimenetelmien sekä kulutuksen vähentämisen vaikuttavuuden selvittämistä.

Työryhmän esityksessä poikkeusmekanismi määritellään tasehallinnan viimesijaiseksi keinoksi ja käyttö edellyttäisi markkinoilta saatavien tasehallintaresurssien riittämättömyyttä. Tämä linjaus on oikeasuuntainen, mutta ei yksin riitä. Viimesijaisuuden tulee näkyä myös säädöstekstissä, päätöksenteon perusteluissa, jälkikäteisessä raportoinnissa ja julkisessa valvonnassa.

4. Kuuden vuoden poikkeamapäätös ei ole luonteeltaan väliaikainen

Keskusliitto pitää ongelmallisena, että poikkeamapäätös voisi olla voimassa enintään kuusi vuotta ja sitä voitaisiin jatkaa uudelleen. Tällainen malli etäännyttää väliaikaisen poikkeuksen ajatuksesta ja muistuttaa käytännössä määräaikaista vesitalouslupaa. Luonnonsuojeluliitto on eriävässä mielipiteessään perustellusti katsonut, ettei kuuden vuoden lupaa voida pitää varsinaisena poikkeuslupana, vaan vaarana on vesilain lupajärjestelmän kiertäminen.

Keskusliitto esittää, että poikkeamapäätöksen voimassaoloaika lyhennetään olennaisesti ja että jokainen jatkopäätös edellyttää uutta vesistökohtaista vaikutusarviointia, ajantasaisia seurantatietoja sekä selvitystä siitä, miksi muut sähköjärjestelmän käyttövarmuuden turvaamiskeinot eivät riitä.

5. Vesipuidedirektiivin heikentämiskieltoa ei saa kiertää

Keskusliitto korostaa, että vesipuidedirektiivin ja vesienhoitolain mukaiset tilatavoitteet sekä heikentämättömyysvaatimus ovat sääntelyn ehdoton reunaehto. Poikkeamamekanismi ei saa muodostua väyläksi, jolla jo ennestään kuormitettujen tai voimakkaasti muutettujen vesistöjen tilaa heikennetään ilman täysimääräistä oikeudellista arviointia.

Luonnonsuojeluliitto on nostanut esiin olennaisen huolen siitä, että sääntelyn kohteena olevien voimalaitosten toiminta ei kaikilta osin välttämättä täytä vesipuidedirektiivin vaatimuksia ja että ehdotettu sääntely voisi mahdollistaa poikkeamisen vesienhoidon tilatavoitteista myös tilanteessa, jossa varsinainen lupa tai sen mukainen toiminta ei ole ajantasaisesti direktiivin mukainen.

Keskusliitto katsoo, että lupapoiikkeamaa ei tule voida myöntää laitokselle tai vesistöjaksolle, jonka lupamääräykset eivät ole ajantasaisia vesipuidedirektiivin, kalatalousvelvoitteiden tai luonnonsuojeluoikeuden näkökulmasta. Ennen uuden poikkeusmekanismin käyttöönottoa on

varmistettava, että vesivoimalaitosten olemassa olevat luvat, säännöstelykäytännöt ja kalatalousveloitteet ovat lainmukaisia ja ajantasaisia.

6. Vesistökohtainen ennakkoselvitys on säädettävä pakolliseksi

Keskusliitto pitää välttämättömänä, että ennen poikkeamamekanismin käyttöönottoa laaditaan lakisääteinen, avoin ja vesistökohtainen ennakkoselvitys. Selvityksen tulee kattaa ainakin:

- poikkeamaan mahdollisesti soveltuvat voimalaitokset ja säännöstelyluvut;
- lisäjuoksutuksen tekninen merkitys sähköjärjestelmälle;
- vaikutukset vedenkorkeuksiin, virtaamiin ja alapuolisiin jokiosuuksiin;
- vaikutukset kalastoon, lisääntymisalueisiin, pohjaeläimiin, linnustoon, luontotyyppeihin ja suojeltuihin lajeihin;
- vaikutukset vesienhoidon tilatavoitteisiin;
- vaikutukset vesialueiden omistajiin, virkistyskäyttöön, kalatalousalueisiin ja kalastusmatkailuun;
- riskit jääolosuhteille, turvallisuudelle ja rantarakenteille;
- vaihtoehtoiset sähköjärjestelmän käyttövarmuutta turvaavat keinot.

Ympäristöministeriö on täydentävässä lausumassaan kiinnittänyt huomiota siihen, ettei Energiavirastolla ole riittäviä lähtötietoja tai asiantuntijuutta arvioida säännöstelymuutosten vaikutuksia ympäristölle tai muulle vesistön käytölle, ja että tiedot voimalaitosten mahdollisuuksista lisätä tuotantoa lupaehtojen ulkopuolella ovat puutteellisia. Myös työryhmän mietinnössä tunnistetaan etukäteisen selvityksen keskeinen merkitys ja todetaan, että selvityksen perusteista säätäminen lailla tukisi prosessin avoimuutta, viranomaisten tehtävänjakoa ja keskeisten tahojen kuulemista.

7. Herkät ja uhanalaisille lajeille tärkeät vesistöt on rajattava ulkopuolelle

Keskusliitto kannattaa SVK:n esitystä siitä, että järjestelmään otetaan ensisijaisesti vain sellaisia voimalaitoksia, jotka ovat teholtaan merkittäviä ja joiden osalta haitat voidaan selvitysten perusteella osoittaa mahdollisimman vähäisiksi. Lupapojkeaman ulkopuolelle tulee jättää uhanalaisille kala- ja muille lajeille, kuten esimerkiksi raakulle/jokihelmisimpukalle, tärkeät rakennetut vesistöt, kuten SVK:n esiin nostama äärimmäisen uhanalaiselle järvilohelle tärkeä Pielisjoki.

Keskusliitto korostaa, että poikkeamamekanismia ei tule soveltaa vesistöissä, joissa äkilliset virtaamamuutokset voisivat vaarantaa uhanalaisia lajeja tai vaelluskalojen lisääntymisalueita, poikastuotantoa, kunnostushankkeiden tuloksia tai pitkäjänteistä kalataloudellista elvytystyötä. Poikkeamismekanismi ei myöskään saa vaarantaa kansallisesti arvokkaita tulvaherkkiä kulttuurimaisemia, kuten esimerkiksi Mustionjokilaakson kulttuurimaisemaa. Keskusliiton aiempien

linjausten mukaisesti vesivoiman haittojen vähentämisen ja vaelluskalojen palauttamisen tulee olla vesilainsäädännön keskeinen tavoite, ei poikkeusmekanismien sivuvaikutuksena heikentyvä intressi.

8. Lyhytaikaissäännöstelyn kaltaiset vaikutukset on arvioitava vakavasti

Työryhmän mietinnössä todetaan, että poikkeuksellisten juoksutusten vaikutukset pintavesien tilaan voivat olla moninaisia ja riippuvat muun muassa vesistön ominaisuuksista, uhanalaisten eliöiden esiintymisestä, vesienhoidon tavoitteista, vuodenajasta sekä juoksutuksen kestosta ja suuruudesta. Mietinnössä tunnistetaan myös, että virtaaman väliaikaisen kasvattamisen vaikutukset voisivat muistuttaa lyhytaikaissäännöstelyn vaikutuksia.

Luonnonsuojeluliitto on eriävissä mielipiteessään perustellusti korostanut, että ennakoimattomat ja suuret virtaamamuutokset voivat olla haitallisia jokiekosysteemeille, lajeille, luontotyypeille ja maamassoille, ja että vaikutuksia linnustoon sekä luonnonsuojelulla suojeltuihin lajeihin ja luontotyypeihin ei ole riittävästi selvitetty.

Keskusliitto katsoo, että jatkovalmistelussa on laadittava erillinen, tutkimustietoon perustuva arvio lyhytaikaissäännöstelyä muistuttavien virtaamamuutosten vaikutuksista. Arvioinnissa on otettava huomioon myös vuodenajan merkitys, kutu- ja poikasvaiheet, jääolosuhteet, rantavyöhykkeen eliöstö sekä vesistön käyttäjien turvallisuus.

9. Vastuut, korvaukset ja aiheuttaja maksaa -periaate

Työryhmän esityksessä valtio ottaisi vastattavakseen poikkeaman käyttämisestä mahdollisesti aiheutuvien edunmenetysten korvaamisesta, ja korvattavuus rajattaisiin omaisuutta välittömästi kohdanneisiin edunmenetyksiin. Keskusliitto pitää tätä korvausmallia liian kapeana.

Poikkeamisesta voi aiheutua haittaa myös kalastukselle, kalastusmatkailulle, virkistyskäytölle, vesialueiden omistajille, osakaskunnille, kalatalousalueille, kunnostushankkeille ja vesiekosysteemeille. Osa näistä haitoista ei välttämättä ilmene välittömänä omaisuusvahinkona, mutta ne voivat silti olla tosiasiallisia, pitkäkestoisia ja taloudellisesti merkittäviä.

Luonnonsuojeluliitto on perustellusti katsonut, että vesilainsäädännön vakiintuneen sääntelyn mukaisesti hakemukseen liittyvä selvitystyö ja vesitaloushankkeesta aiheutuvat haitat kuuluvat toiminnanharjoittajan vastuulle, etenkin kun toiminnanharjoittaja saa myös taloudellista hyötyä. Tämä vastaa aiheuttaja maksaa -periaatetta.

Keskusliitto esittää, että korvaussääntelyä laajennetaan kattamaan myös kalataloudelliset, ekologiset ja virkistyskäyttöön kohdistuvat vahingot. Lisäksi tulee säätää ennallistamis- ja kompensatiovelvoitteesta tilanteissa, joissa poikkeama heikentää kalojen lisääntymisalueita, vesien tilaa, luontotyyppäjä tai aiemmin toteutettuja kunnostustoimia.

10. Valvonta, seuraamukset ja avoimuus

Keskusliitto kannattaa SVK:n esitystä siitä, että lupapoikkeaman käytön suhde olemassa olevaan lainsäädäntöön selvitetään tarkasti ja että tarvittaessa säädetään seuraamuksista tilanteissa, joissa sähkön tuottaja rikkoo poikkeusluvan ehtoja.

Lakiin tulee sisällyttää vähintään seuraavat elementit:

1. velvollisuus dokumentoida poikkeaman käyttöönoton perusteet;
2. velvollisuus julkaista jälkikäteinen selvitys poikkeaman kestosta, juoksutuksista, vedenkorkeuksista ja vaikutuksista;
3. riippumaton ympäristö- ja kalatalousseuranta;
4. seuraamusjärjestelmä luvan tai poikkeamapäätöksen ehtojen rikkomisesta;
5. mahdollisuus määrätä välittömiä korjaavia toimia;
6. vesialueen omistajien, kalatalousalueiden, kuntien, alueellisten vesiensuojeluyhdistysten ja ympäristöjärjestöjen tiedonsaantioikeus.

Keskusliitto on aiemmissa kannanotoissaan korostanut avoimen, laadukkaan ja yhteentoimivan vesitiedon merkitystä vesiensuojelun, tutkimuksen ja päätöksenteon tukena. Sama periaate on välttämätön myös tässä sääntelyssä: ilman avointa tietoa ei voida arvioida, onko poikkeamaa käytetty lainmukaisesti ja millaisia vaikutuksia siitä on aiheutunut.

11. Viranomaisvastuut on järjestettävä osaamisen mukaan

Keskusliitto pitää ongelmallisena, jos Energiavirastolle annetaan tosiasiallinen vastuu vesistövaikutusten, kalatalousvaikutusten tai luonnonsuojeluoikeudellisten kysymysten arvioinnista. Energiaviraston asiantuntemus liittyy sähkömarkkinoihin ja sähköjärjestelmään, ei vesistöekologiaan, kalatalouteen tai vesilain mukaiseen vaikutusarviointiin.

Työ- ja elinkeinoministeriö on täydentävässä lausumassaan todennut samansuuntaisesti, että Energiavirastolla ei ole kaikkea ehdotetun kokonaisuuden edellyttämää osaamista, eikä tiedonsaantioikeus yksin ratkaise tätä ongelmaa. Keskusliitto esittää, että ympäristö- ja vesistövaikutusten arvioinnista vastaavat Lupa- ja valvontavirasto, vesitalous- ja kalataloustehtäviä hoitavat elinvoimakeskukset sekä Suomen ympäristökeskus. Energiaviraston rooli tulee rajata sähköjärjestelmän käyttövarmuutta koskevaan arvioon.

12. Johtopäätökset

Suomen Vesiensuojelun Keskusliitto ei puolla työryhmän esityksen etenemistä nykyisessä muodossaan. Sähköjärjestelmän käyttövarmuus on tärkeä yhteiskunnallinen tavoite, mutta sitä ei tule toteuttaa tavalla, joka heikentää vesien tilaa, vaarantaa uhanalaisia kalakantoja, sivuuttaa vesipuitedirektiivin velvoitteita tai murentaa vesilain mukaista lupajärjestelmää.

Keskusliitto esittää, että jatkovalmistelussa:

1. poikkeama rajataan vain todelliseen ja viranomaisen toteamaan sähköpulan tai sähköjärjestelmän käyttövarmuuden vakavaan uhkaan;
2. lakiin kirjataan, ettei sähkön hinta, markkinaoptimointi tai normaali tuotantosäätö voi olla poikkeaman peruste;
3. kaikki muut käyttövarmuuskeinot, kuten varastointi, varavoima, tehoreservit ja kysyntäjousto, arvioidaan ensin;
4. vesistökohtainen ennakkoselvitys säädetään pakolliseksi;
5. uhanalaisille kalalajeille tärkeät ja ekologisesti herkäät vesistöt rajataan poikkeusmekanismin ulkopuolelle;
6. kuuden vuoden voimassaoloaika poistetaan tai lyhennetään olennaisesti;
7. vesiputedirektiivin heikentämiskielto ja vesienhoidon tilatavoitteet turvataan nimenomaisella säännöksellä;
8. vaikutukset kalastoon, linnustoon, luontotyyppeihin, suojeltuihin lajeihin, virkistyskäyttöön ja vesialueiden omistajiin arvioidaan kattavasti;
9. korvaussäntelyä laajennetaan koskemaan myös kalataloudellisia, ekologisia ja virkistyskäyttöön kohdistuvia haittoja;
10. poikkeaman käyttöön liitetään avoin raportointi, riippumaton seuranta ja tehokkaat seuraamukset;
11. viranomaisvastuut jaetaan siten, että vesistö- ja luontovaikutusten arviointi kuuluu ympäristö- ja vesitalousviranomaisille, ei Energiavirastolle.

Keskusliitto katsoo, että sääntelyä voidaan jatkovalmistella vain, jos nämä muutokset otetaan huomioon. Lähtökohdana tulee olla, että sähköjärjestelmän käyttövarmuutta vahvistetaan tavalla, joka ei vaaranna vesien tilaa, vaelluskalojen elinmahdollisuuksia eikä vesistöjen pitkäjänteistä kunnostus- ja suojelutyötä.

Suomen Vesiensuojelun Keskusliitto ry

Helsingissä 26.6.2026

Hannu Moilanen

Toiminnanjohtaja

2. Lausuntonne sähköjärjestelmän käyttövarmuutta turvaavien toimien menettelyä ja viranomaisjärjestelmää koskevista ehdotuksista (18 luvun 5 b §)

-

3. Lausuntonne Energiaviraston tiedonsaantioikeutta koskevista ehdotuksista (18 luvun 5 c §)

-

4. Lausuntonne sähköjärjestelmän käyttövarmuutta turvaavista toimista johtuvien edunmenetysten korvaamista koskevista ehdotuksista (18 luvun 6 a §)

-

5. Lausuntonne ehdotuksen vaikutusten arvioinnista (erityisesti millaisia vaikutuksia näette ehdotuksilla olevan ja onko ehdotuksilla muita kuin mietinnössä tunnistettuja vaikutuksia, mitä)

-

6. Lausuntonne vesivoiman tilapäisiä lisäämismahdollisuuksia ja sen vaikutuksia koskevan, päätösmenettelyä edeltävän selvityksen tarpeellisuudesta ja toteutuksesta

-

7. Muut huomionne ehdotuksesta

-

Moilanen Hannu
Suomen Vesiensuojelun Keskusliitto ry